

Сдружение, вписано в РЮЛНЦ
на Р България
ЕИК 176964109
Седалище и адрес на управление:
гр. Варна, ул. "Охрид" N 24-26, ет.1
office@blsaceu.eu

Asociație înregistrată în Registrul
persoanelor juridice fără scop patrimonial
al R. Bulgaria, CUI 176964109
Sediul și adresă de conducere:
Mun. Varna, str. Ohrid nr. 24-26, etaj 1
office@blsaceu.eu

ПРОТОКОЛ ОТ ЗАСЕДАНИЕТО НА КОНСУЛТАТИВНИЯ СЪВЕТ ЗА ЧЕРНО МОРЕ (BISAC)

20.11.2025 г., Варна, България

**Фокус група № 5: *Укрепване на защитата и развитието на рибарите:
възможности за професионално обучение и разработване на икономически
модели за диверсификация на риболовните дейности***

На 20.11.2025 г. във Варна се проведе работна сесия, посветена на укрепването на защитата и развитието на рибарите: възможности за професионално обучение и разработване на икономически модели за диверсификация на риболовните дейности, организирана в рамките на програмата на Консултативния съвет за Черно море (BISAC).

Срещата се проведе в хибриден формат – присъствено в хотел Rosslyn Dimyat, бул. „Княз Борис I“ № 111, Варна, България, и онлайн чрез платформата Zoom. Освен членовете на BISAC и секретариата на организацията, участие взеха представители на компетентни органи, институции и организации от Румъния и България, сред които:

- г-н Stoyan Kotov – директор на Дирекция „Морско дело и рибарство“, Министерство на земеделието и храните на България;
- г-н Doicin Michailov – Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури на България (ИАРА);
- представители на Държавната агенция по рибарство на Украйна;
- г-н Eduard Diaconeasa – представител на Министерството на земеделието и развитието на селските райони, Програма за аквакултури и рибарство (PAP);
- г-н Mihai Leonov – Министерство на земеделието и развитието на селските райони на Румъния;
- д-р Victor Niță – изследовател в рамките на INCDM „Grigore Antipa“ (Румъния);
- г-н Veronel Parpala – Администрация на Биосферния резерват „Делтата на Дунав“ (ARBDD);
- г-жа Desislava Chararova – DG MARE.

Г-н Yordan Gospodinov, председател на BISAC, откри сесията, като подчерта особеното значение на темата, посветена на укрепването на защитата и развитието на рибарите, отбелязвайки, че тя отговаря на реални и все по-неотложни нужди на рибарския сектор в региона на Черно море. Той подчерта, че подкрепата за рибарите не следва да се разглежда единствено от гледна точка на запазването на традиционните дейности, а и чрез създаването на конкретни възможности за адаптация, професионално обучение и икономическа диверсификация.

В изказването си председателят на BISAC подчерта, че идентифицирането на жизнеспособни икономически модели и подходящи инструменти за професионална подготовка е от съществено значение за повишаване на устойчивостта на рибарските общности и за гарантиране на приемствеността на сектора в дългосрочен план. Същевременно той отбеляза, че темата следва да бъде разгледана по практически начин, чрез използване на съществуващия опит и формулиране на насоки за действие, способни да отговорят както на текущите предизвикателства, така и на перспективите за развитие на рибарството в региона.

Предвид значимите дискусии, проведени на последната среща на GFCM в Малага, г-н Y. Gospodinov даде думата на представителите на Държавната агенция по рибарство на Украйна, присъстващи на срещата.

Представителят на **Държавната агенция по рибарство на Украйна** поздрави участниците и уточни, че украинската делегация участва в срещата в качеството си на наблюдател. Той подчерта значението на това участие в контекста на пътя на Украйна към присъединяване към Европейския съюз, като отбеляза, че сближаването с европейските политики и механизми в областта на рибарството представлява важна цел за украинските власти.

Освен това той посочи, че Украйна е станала член на GFCM, което отразява нейната ориентация към интегриране в европейските и регионалните политики в областта на рибарството. В този контекст той подчерта, че участието в подобни срещи предоставя възможност за съвместна работа с регионалните партньори и за принос към прилагането на релевантни политики за рибарството в крайбрежните общности.

След това г-н Yordan Gospodinov даде думата на **г-н Mihai Leonov, държавен секретар в Министерството на земеделието и развитието на селските райони на Румъния**. В своето изказване той благодари за възможността да допринесе към дискусията относно развитието на рибарския сектор в региона на Черно море и подчерта, че темата за защитата и развитието на рибарите остава от съществен интерес за всички крайбрежни държави в контекста на динамиката на ресурсите и социално-икономическите реалности на рибарските общности.

Г-н Леонов открил значението на достъпа на рибарите до професионално обучение, като отбеляза, че адаптацията към съвременни техники, разбирането на европейските регулации и развитието на умения в свързани области могат да подпомогнат тяхната дейност и да допринесат за по-доброто оползотворяване на ресурсите. Той също така подчерта, че непрекъснатото обучение е от значение както за ефективността на дейностите, специфични за търговския риболов, така и за повишаване на безопасността в морето.

Освен това той отбеляза, че диверсификацията на дейностите все по-често се разглежда като отговор на настоящите предизвикателства, като посочи, като примери, риболовния туризъм, устойчивата аквакултура и местната преработка. По негово мнение подобни дейности могат да осигурят допълнителни възможности за рибарските общности в зависимост от спецификата на всяка зона, включително чрез използването на налични източници на финансиране, като Програмата за аквакултури и рибарство (PAP) или програмите Horizon.

В заключение г-н Леонов подчерта полезността на обмена на опит между крайбрежните държави, които са изправени пред сходни предизвикателства, както и ролята на диалога в рамките на BISAC за идентифициране на приложими решения на регионално равнище.

Г-н Y. Gospodinov благодари на официалните представители за участието им в срещите на BISAC и даде думата на г-н V. Niță, изследовател в рамките на INCDM.

1. Въздействието на инвазивните видове в Черно море върху възможностите за диверсификация на риболовните дейности (д-р Victor Niță и д-р Magda Nenciu)

В рамките на презентацията бяха анализирани основните възможности за диверсификация на риболовните дейности в контекста на последните промени в екосистемата на Черно море, с акцент върху оползотворяването на алтернативни ресурси, като инвазивни видове и миди. Подчертано беше, че промените в структурата на ихтиофауната, породени от фактори като морския трафик, антропогенния натиск, изменението на климата и свръхулова, налагат преориентиране на рибарите и адаптиране на икономическите дейности към нови ресурси с потенциал за оползотворяване.

Първата разгледана тема беше свързана с въздействието на инвазивните видове върху възможностите за диверсификация на рибарството. Беше представен случаят с рапаната, превърнала се във важен риболовен ресурс в Румъния и България, както и случаят със синия рак (*Callinectes sapidus*) – инвазивен вид с висок икономически потенциал, но и със значителни екологични ефекти върху местните екосистеми и

традиционните риболовни дейности. В презентацията беше показано, че макар този вид да може да повлияе върху бентосните общности и обичайните улови, опитът от други държави, като Тунис и Италия, показва, че той може да бъде превърнат в търговски ресурс чрез развитие на дейности по преработка, гастрономическо оползотворяване и износ.

Що се отнася до ситуацията в Черно море, беше посочено, че присъствието на синия рак е регистрирано от няколко десетилетия, включително по румънското крайбрежие, а през последните години наблюденията са се увеличили, включително в северната част на крайбрежието. В този контекст беше отбелязано, че този вид би могъл да представлява икономическа възможност за дребномащабния риболов чрез диверсификация на целевите видове, създаване на допълнителни източници на доходи и интегрирането му в местния туризъм и гастрономия. Подчертано беше също, че подобна насоченост би изисквала публична подкрепа, включително по-гъвкави регулаторни мерки и финансови механизми за подкрепа на заинтересованите рибари.

Втората част на презентацията беше посветена на събирането на миди като алтернатива на риболова. Подчертано беше, че видът *Mytilus galloprovincialis* е широко разпространен по румънското крайбрежие и има висок потенциал за икономическо оползотворяване, тъй като представлява ресурс, търсен на пазара. Бяха представени както благоприятните биологични и търговски условия за експлоатация, така и правните, санитарно-ветеринарните и изискванията за безопасност на храните, които трябва да бъдат спазени за пускане на продуктите на пазара. Освен това беше уточнено, че събирането на миди е разрешено само в микробиологично класифицирани зони, като бяха посочени трите разграничени зони за събиране и производство, предназначени за консумация от човека.

Накрая бяха представени двата основни метода за събиране на миди – ръчен и механизмиран. Ръчното събиране беше описано като по-селективно и с по-ниско въздействие върху екосистемата, но по-трудоемко и с по-ниска производителност, докато механизмираното събиране позволява по-големи обеми и по-висока ефективност, но включва по-високи разходи, необходимост от обучен персонал и по-значително екологично въздействие върху субстрата и естествените местообитания. Като цяло презентацията показва, че диверсификацията на дейностите на рибарите чрез оползотворяване на инвазивни видове и други морски ресурси, като мидите, може да представлява жизнеспособна посока за укрепване на икономическата устойчивост на рибарските общности, при условие че съществуват подходяща регулаторна рамка, институционална подкрепа и подход, отчитащ екологичното равновесие.

Г-н Yordan Gospodinov благодари на г-н Niță за презентацията и подчерта, че присъствието на синия рак става все по-очевидно в Черно море. В този контекст той отбеляза, че в сутрешните часове на същия ден е получил от г-н Jeglev, представител на Асоциация MENA, фотография, удостоверяваща улова на екземпляр от син рак, която беше представена на участниците като конкретна илюстрация за разширяването на присъствието на този вид в региона.

Г-н Danko Penev (Асоциация на морския риболов „Tomis“) поиска разяснения относно начина, по който е уреден статутът на синия рак в Италия, като попита дали той се третира от правна гледна точка като инвазивен вид или като експлоатируем ресурс.

В отговор **д-р Niță** уточни, че не може да даде окончателен отговор относно конкретната ситуация в Италия, но подчерта, че от биологична гледна точка синият рак е признат за инвазивен вид. Същевременно той отбеляза, че въпросът за неговия улов и оползотворяване става все по-актуален, въпреки че понастоящем видът не е уреден като класически ресурс от типа на тези, подлежащи на квотна система, макар че в определени контексти органите насърчават неговия улов.

Д-р Niță подчерта, че става дума за чувствителен въпрос, сходен с дискусиите, водени в миналото относно рапаната, в контекста на които на европейско равнище беше поискано тя да бъде класифицирана като инвазивен вид, а не като ресурс. В тази връзка той подчерта, че съществува важно правно измерение: ако дадена държава членка официално приеме даден вид за инвазивен, търговията с него става проблематична и от правна гледна точка съответната държава може да има задължение да предприеме действия за бързото елиминиране на съответните популации.

В заключение той отбеляза, че е необходим внимателен и балансиран анализ на всички последици още на този етап, с оглед идентифициране на подходящ модел на управление, който да позволи видът да бъде третиран като ресурс, без да поражда допълнителни отрицателни ефекти.

Г-н Cătălin Balaban (Асоциация на рибарите „Golovița“) посочи, че за рибарите, които представлява и които осъществяват риболовни дейности в северната част на черноморското крайбрежие и на територията на Администрацията на биосферния резерват „Делтата на Дунав“ (ARBDD), риболовната дейност е строго и ясно регламентирана. В този контекст той подчерта, че всеки новопоявил се вид, който би могъл да бъде обект на улов, трябва да бъде включен в проучване, което да посочи възможността за неговата експлоатация, квотите, които могат да бъдат разпределени, както и видовете риболовни уреди, които могат да бъдат използвани.

Освен това г-н Balaban счита, че представените по време на срещата данни биха могли да бъдат полезни за ARBDD при анализа на възможността синият рак да бъде включен в списъка на видовете, които могат да бъдат оползотворявани, така че уловът на този вид да бъде предвиден през следващите години.

Г-н Y. Gospodinov подчерта, че дискусиите по време на срещата открояват конкретни възможности за диверсификация на дейностите на рибарите, наред с вече познатите форми. В тази връзка той посочи следните възможни насоки:

- развитие на риболовен туризъм (pescaturism);
- използване на риболовни кораби за експедиции и демонстрационни дейности;
- включване на кораби и рибари в образователни програми и обучителни дейности за студенти;
- използване на опита на рибарите в дейности, свързани с обучение на водолази и организиране на подводни експедиции;
- идентифициране на нови методи за риболов и нови видове с потенциал за икономическо оползотворяване.

В заключение той отбеляза, че съществуват, включително в рамките на мрежата на BISAC, експерти с опит в професионалното обучение на рибари, които могат да подкрепят развитието на подобни инициативи.

Г-н Eduard Diaconeasa, представител на Министерството на земеделието и развитието на селските райони, Програма за аквакултури и рибарство (PAP), беше поканен да представи няколко релевантни идеи по темата на FG5. Той подчерта, че презентацията на д-р Niță откроява редица въпроси, които трябва да бъдат разгледани както от гледна точка на регулирането, така и от гледна точка на възможностите за финансова подкрепа. Той отбеляза, че е необходим внимателен анализ на това какво може да бъде подкрепено чрез финансиране и на ограниченията, наложени от приложимата европейска рамка.

В този контекст той се позова на програмния период 2021–2027 г. и на разпоредбите на румънската Програма за аквакултури и рибарство, като отбеляза, че в рамките на действията по събиране на данни и мерките, предвидени в приложимия за рибарския сектор регламент, могат да бъдат подкрепени изследователски програми. В тази връзка той уточни, че може да бъде анализирана и икономическата перспектива за оползотворяване на нови видове, като синият рак.

Освен това той подчерта, че действащият регламент за периода 2021–2027 г. изрично предвижда определени ограничения, които могат да представляват пречки за експлоатацията на подобни нови ресурси.

По-специално беше посочена забраната за финансиране на операции, които увеличават капацитета на кораб, както и забраната за закупуване на оборудване, което увеличава капацитета на кораба за локализиране или улавяне на риба, в съответствие с член 13 от Регламент (ЕС) 2021/1139 относно FEAMPА. По негово мнение тези ограничения могат да затруднят финансирането на дейности, които биха могли да подпомогнат оползотворяването на нови ресурси.

От друга страна, г-н Diaconeasa отбеляза, че в рамките на допустимото по регламента и по националната програма могат да бъдат подкрепени полезни инвестиции за развитието на веригата на стойността, като посочи, в съответствие с направените по време на презентацията наблюдения, възможността за финансиране на санитарно-ветеринарни експедиционни центрове, способни да осигурят необходимите условия за съхранение и експедиране на рибни продукти.

По отношение на възможността за улов на други видове той уточни, че Програмата може да подкрепя само онези риболовни уреди, които са селективни, като мерките са насочени основно към замяна на старите уреди с по-селективни и по-добре адаптирани към изискванията за устойчивост. Той също така се върна към ограничението, свързано със забраната за увеличаване на капацитета на кораба да улавя или локализира риба, подчертавайки неговата значимост за дискусиата относно диверсификацията.

По-нататък г-н Diaconeasa подчерта, че отвъд дейностите, пряко свързани с улова на рибни продукти, диверсификацията на дейностите от гледна точка на преработката, маркетинга или други допълващи дейности извън рибарския сектор може да бъде подкрепена чрез местно развитие, водено от общностите, а именно чрез Приоритет № 3 на Програмата, изпълняван чрез FLAG. Той отбеляза, че тези структури се ползват с по-голяма гъвкавост и могат да отговарят по-добре на местните нужди.

В заключение г-н Diaconeasa подчерта значението на улова на интересуващи видове при условия, съвместими с изискванията за опазване на околната среда, с цел да се гарантира устойчивостта на риболовните дейности, и отправи въпрос към д-р Niță относно възможността представените миди да могат да бъдат експлоатирани и в режим на аквакултура.

Д-р Victor Niță (INCDM) заяви, че последователно подкрепя развитието на аквакултурите и счита, че мидите от аквакултура са сред най-сигурните и най-препоръчителните за консумация. Той обясни, че важно тяхно предимство е, че не се развиват върху дънния субстрат, където може да има суспензии или натрупвания на тежки метали, и че условията на отглеждане са по-добре контролирани. Освен това той подчерта, че в случая на продукция от аквакултура възрастта на мидите е известна, което позволява по-прецизно определяне на оптималния период за консумация. В

този контекст той отбеляза, че прекалено зрелите миди могат да бъдат по-малко подходящи за консумация както от гледна точка на органолептичните качества, така и на безопасността на храните. В заключение той изрази готовност да продължи дискусиите по темата за аквакултурите в рамките на специализирани инициативи.

Г-н Y. Gospodinov отбеляза, че в България вече съществуват множество мидени ферми, и счете, че би било полезно да се създаде работна група, посветена на тази тема, предвид интереса и потенциала за развитие на сектора.

Г-н Liudmyl Ikononov (Заместник-председател на BISAC) поиска информация относно броя на съществуващите мидени ферми в Румъния и България.

В отговор беше посочено, че в Румъния функционира една мидена ферма, а за България беше посочен брой от 23 ферми.

Г-н Marian Paiu (НПО Mare Nostrum) заяви онлайн, че високо оценява, във връзка с темата на работната група, възможността за действия, насочени към унищожаване на инвазивните видове с подкрепата на участниците в рибарския сектор, и отправи два въпроса към г-н V. Niță:

1. Известно ли е въздействието, което синият рак има или би могъл да има върху други видове в Черно море?

2. Как виждате тази ротация на трални уреди, при положение че вече се използва сходен риболов при рапаната и сега съществува и предложение за миди, в контекст, в който усилията за мониторинг и управление, изисквани от риболовните агенции, са значителни?

В отговор **д-р V. Niță** отбеляза, че наблюдаваното въздействие показва сходства със случаите, докладвани в Италия, и с лабораторните анализи, но че са необходими допълнителни изследвания за формулиране на ясни заключения. Той уточни, че най-уязвими изглеждат местните видове миди в плитководните зони, като посочи, като пример, *Donax trunculus*. Той също така подчерта, че инвазивни видове като *Anadara* трябва да бъдат анализирани отделно, предвид по-голямата им устойчивост, обусловена от характеристики като дебела черупка.

По отношение на използването на тралове г-н Niță уточни, че тази възможност все още е на начален етап и трябва да бъде анализирана, тествана и обсъдена съвместно с Агенцията по рибарство, Министерството на околната среда и представителите на рибарския сектор. В този контекст той изрази готовност да улесни подобен диалог.

След това г-н **Doicin Michailov**, представител на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури на България, оцени положително диалога, улеснен от BISAC, като отбеляза, че е участвал и в други подобни срещи и че дискусиите, развивани в тази рамка, придобиват все по-голяма тежест. Той уточни, че като представител на държавна агенция не може да се намесва пряко по въпроси, свързани с професионалното обучение или икономическите модели на риболовните дейности, но счита, че особено важен елемент е събирането на данни и тяхното предаване към изследователските институти.

В този контекст той посочи, че Агенцията по рибарство и аквакултури, съвместно с компетентните дирекции, е въвела използването на цифрови платформи за предаване на данни и обмен на информация, свързана с всеки риболовен ден. Той също така отбеляза, че бъдещите програми ще бъдат разработвани на основата на електронни и цифрови информационни системи с цел да се улесни прехвърлянето на данни от рибарите към компетентните институции.

Представителят на агенцията подчерта, че след завършването на тези системи се предвижда и по-съществен принос по отношение на обучението на рибарите. Освен това той обяви, че считано от следващата година ще се прилагат по-строги проверки относно внедряването на системите за контрол и в тази връзка институцията ще подкрепи управлението на рибарството за надлежното протичане на процеса.

Той също така посочи, че през 2026 г. ще бъдат организирани обучителни сесии относно валидирането и сертифицирането на системите за внос в рамките на системата, наречена Catch IT. В заключение той подчерта, че Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури на България (ИАРА) остава отворена към предложения и е готова да подкрепя организирането на обучения и курсове относно изискванията, които рибарите трябва да спазват.

По покана на председателя на BISAC да представи насоките за финансиране, налични за диверсификация, г-н **Stoyan Kotov**, директор на Дирекция „Морско дело и рибарство“ към Министерството на земеделието и храните на България, посочи, че вече са съществували няколко проекта, посветени на маркетинга на рибните продукти, и че в предстоящия период ще бъдат обявени покани за проекти за диверсификация. Той подчерта, че важни възможности ще бъдат налични най-вече чрез местни програми.

В този контекст той спомена съществуването на 15 FLAG, които понастоящем са в процес на разработване на собствени стратегии, като диверсификацията е едно от съществените условия, взети предвид. Той също така уточни, че съществуват възможности за подкрепа за развитие на допълващи дейности като ресторанти,

туризъм и други инициативи за икономическа диверсификация, както и за обучение, професионална подготовка и образование.

Г-н Kotov подчерта, че прилаганият подход е bottom-up, изграден според потребностите, идентифицирани на местно равнище. В заключение той отбеляза, че през следващите четири години стратегиите предстои да бъдат напълно разработени и общностите ще могат да прилагат тези насоки и възможности в съответствие със собствените си приоритети и потребности.

В заключителната част **г-жа Desislava Chaparova** се представи като представител на DG MARE и контактното лице за BISAC, заедно с г-жа Pinelopi Beleku. Тя изрази удовлетворение от развитията, регистрирани в региона на Черно море, и благодари на участниците за интересните и практически насочени дискусии, както и за формулираните препоръки, които оцени като висококачествени.

В заключение **председателят на BISAC** подчерта, че дискусиите в рамките на Фокус група № 5 са открили значението на укрепването на защитата и развитието на рибарите чрез мерки, които съчетават професионално обучение, адаптация към новите реалности в сектора и диверсификация на икономическите дейности. Той също така отбеляза, че оползотворяването на алтернативни ресурси, като синия рак и мидите, може да представлява релевантна възможност за рибарските общности, при условие че съществуват адекватна научна обосновка, ясна регулаторна рамка и подходяща институционална подкрепа.

Г-н Y. Gospodinov допълнително подчерта, че настоящите инструменти за финансиране предоставят възможности за изследвания, преработка, обучение и местно развитие, но че е необходима продължаваща комуникация между органите, научната общност и представителите на рибарския сектор с цел идентифициране на устойчиви и приложими решения на местно и регионално равнище.

При липсата на други изказвания сесията, съответстваща на Фокус група № 5, беше обявена за закрыта.

Протоколът е изготвен от Gentilia BALABAN

Председател на BISAC,
Yordan GOSPODINOV